

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Ονοματεπώνυμο εκπαιδευομένου : Βασίλειος Μπαλάφας

Ονοματεπώνυμο εκπαιδεύτριας – συμβούλου : Παναγιώτα Αγγελίδου

Αύξων αριθμός γραπτής εργασίας :

2

Ημερομηνία αποστολής της εργασίας στην εκπαιδεύτρια σύμβουλο : 7 Ιαν. 2007

Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών

ΕΚεΠις

Γραπτή Εργασία II

για τους εκπαιδευόμενους εκπαιδευτές θεωρητικής κατάρτισης

Εκπαιδευτής: Παναγιώτα Αγγελίδου (paggelidou@yahoo.gr)

Εκπαιδευόμενος: Βασίλειος Μπαλάφας (xwing@otenet.gr)

Ιανουάριος 2007

Ευρισκόμενοι πλέον σχεδόν στο μέσον του προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών του ΕΚΕΠΙς, και έχοντας ολοκληρώσει τις διαδικασίες που προβλέπονταν για την πρώτη γραπτή εργασία, μπορούμε να προβούμε σε κάποιες συγκρατημένες αλλά εμπεριστατωμένες παρατηρήσεις και διαπιστώσεις σχετικά με την έκβαση του προγράμματος όσον αφορά στα οφέλη που προκύπτουν από τη διεξαγωγή του σε σχέση με τη βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης που είμαστε σε θέση να παρέχουμε εφεξής.

Με μια πρώτη προσέγγιση και κάνοντας μια γενική αναφορά, με έκπληξη κανείς διαπιστώνει ότι πρακτικές που ακολουθούσε πρακτικά μέσα σε μια αίθουσα διδασκαλίας, εντάσσονται σε ένα επιστημονικά καταρτισμένο και τεκμηριωμένο πλέγμα ενεργειών και μεθόδων. Το πρόγραμμα εκπαίδευσης ανέδειξε και εξέλιξε αυτές τις «πρακτικές» εντάσσοντάς τις σε σαφείς κατηγορίες και ανάγοντάς τις πλέον σε μεθόδους εκπαίδευσης, εμπλουτίζοντάς τις μέσα από τη συσσωρευμένη γνώση που προέρχεται από τις μελέτες και τα βιβλία κορυφαίων επιστημόνων του χώρου της εκπαίδευσης. Δεν είναι λίγες οι φορές που μελετώντας κανείς τις διάφορες μεθόδους, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τις χρησιμοποιούσε μερικώς και σποραδικά δίχως να γνωρίζει ότι υπάρχουν αναλυμένες και αναπτυγμένες σε σχετική βιβλιογραφία αλλά και ότι μπορούν να βελτιωθούν και να χρησιμοποιηθούν κατά περίπτωση.

Με το παραπάνω δεδομένο, συμμετέχοντας στην εκπαίδευση εκπαιδευτών, νιώθει κανείς ότι τελικά καλώς φέρει την ιδιότητα του εκπαιδευτή καθότι διαπιστώνει ότι οι πρακτικές του εναρμονίζονται σε διάφορα σημεία με τις μελέτες και την διδαχή του εκπαιδευτικού προγράμματος, παράλληλα όμως διαπιστώνει και τα τεράστια περιθώρια βελτίωσης που ανοίγονται μπροστά του και σίγουρα αναθεωρεί την ίσως υπερβολικά ικανοποιητική άποψη που είχε για την απόδοσή του ως εκπαιδευτής.

Για παράδειγμα, μια από τις πιο «άβολες» διαδικασίες κάποιου εκπαιδευτικού προγράμματος είναι η γνωριμία του εκπαιδευτή με τους εκπαιδευόμενους αλλά και η γνωριμία των εκπαιδευόμενων μεταξύ τους καθότι ομιλούμε για εκπαίδευση ενηλίκων και όχι για την ανάληψη κάποιου τμήματος μαθητών που πιθανώς γνωρίζονται μεταξύ τους πάρα πολύ καλά. Ο εκπαιδευτής πρέπει να είναι ιδιαίτερα «λεπτός» στους χειρισμούς του αφού έχει να αλληλεπιδράσει με ολοκληρωμένες και γενικά διαμορφωμένες προσωπικότητες και να ανταποκριθεί ενδεχομένως στις ιδιαιτερότητές τους και στη δεδομένη ποικιλομορφία και διαφορετικότητά τους. Οι μέθοδοι που εξετάσαμε σε σχέση με τη λεγόμενη «πρώτη συνάντηση» ή εναρκτήρια συνάντηση δίνουν λύσεις και καθιστούν ομαλή και ευχάριστη τη διεξαγωγή μιας τέτοιας διαδικασίας, ιδιαίτερα η μέθοδος των «συνεντεύξεων» (Τόμος I, Κεφ. 5, σ. 129-134). Το αποτέλεσμα είναι εντυπωσιακό αν αναλογιστεί κανείς ότι μέσα σε μερικά λεπτά ο εκπαιδευτής μπορεί να πετύχει τη γνωριμία των μελών της εκπαιδευόμενης ομάδας και τη δημιουργία ενός γόνιμου μαθησιακού κλίματος χωρίς να έρθει στη δύσκολη θέση που κάποιος δεν επιθυμεί για παράδειγμα να αυτοπαρουσιαστεί και να μιλήσει στην υπόλοιπη ομάδα για τον εαυτό του, διαδικασία η οποία αποδεδειγμένα για τους περισσότερους είναι ανεπιθύμητη και «άβολη».

Η μέθοδος των συνεντεύξεων, μέσα από την εφαρμογή της στην εναρκτήρια συνάντηση του προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών του ΕΚΕΠΙς, απεδείχθη εξαιρετικά διασκεδαστική και

αποτελεσματική. Αναμφίβολα θα αποτελέσει μια από τις βασικές βελτιώσεις που θα ενσωματώσω στην προσωπική μου εκπαιδευτική πρακτική. Η ενσωμάτωση αυτή μπορεί να γίνει είτε αυτούσια σύμφωνα με τη θεωρητική περιγραφή της μεθόδου, είτε με κάποιες παραλλαγές από μέρους μου, δανειζόμενος στοιχεία από άλλες γνωστές μεθόδους.

Δίνοντας ένα απλό παράδειγμα και προσπαθώντας κάποιος να αντλήσει συγκεκριμένες πληροφορίες από τη διαδικασία των συνεντεύξεων, θα μπορούσε να διεξάγει τη διαδικασία βασισμένη σε κάποιες ερωτήσεις-κλειδιά κατευθύνοντας τη γνωριμία των μελών της εκπαιδευόμενης ομάδος με βάση τη σχέση τους με το γνωστικό αντικείμενο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Αναφερόμενος στο προσωπικό μου γνωστικό αντικείμενο, κάτι τέτοιο θα μπορούσαν να ήταν ερωτήσεις σχετικά με το επίπεδο εξοικείωσης των εκπαιδευόμενων με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Επιπροσθέτως, έντονο ενδιαφέρον από πλευράς μου συγκέντρωσαν οι εκπαιδευτικές τεχνικές που ενισχύουν την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευόμενων όπως ο καταιγισμός ιδεών, οι ομάδες εργασίας, το παιχνίδι ρόλων, η μελέτη περίπτωσης και άλλες (Τόμος I, Κεφ. 5, σ. 201-256). Όπως προαναφέρθηκε, πρόκειται για τακτικές που εν μέρει ακολουθεί κανείς κατά τη διάρκεια του μαθήματος, αλλά μέσω του προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών τοποθετήθηκαν σε ακαδημαϊκό υπόβαθρο, αποκρυσταλλώθηκαν ως συγκεκριμένες τεχνικές και έγιναν διακριτές οι διαφορές και ο σωστός τρόπος εφαρμογής τους. Οποσδήποτε θα αποτελέσουν άξονα και οδηγό της μελλοντικής εκπαιδευτικής στρατηγικής μου, είτε μεμονωμένες, είτε συνδυασμένες επιδιώκοντας το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα και βελτιώνοντας την απόδοσή μου ως εκπαιδευτής ενηλίκων. Άλλωστε, αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι οι ενήλικες, λόγω του καθημερινού φόρτου εργασίας τους, των υποχρεώσεών τους και λόγω άλλων ποικίλων παραγόντων, καθίστανται πολύ εύκολα απλοί θεατές μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας και χάνουν το ενδιαφέρον και την όρεξή τους για συμμετοχή (Rogers A., 1999, σ. 286-287). Μέσα από αυτές τις τεχνικές μπορούμε να επαναφέρουμε το ενδιαφέρον ή να πετύχουμε ένα ευχάριστο μαθησιακό κλίμα κάτι που θα μας εξασφαλίσει μεγαλύτερη αποδοτικότητα της προσπάθειάς μας ως εκπαιδευτές.

Πολύ σημαντικές ήταν επίσης και οι πληροφορίες που αντλήθηκαν σχετικά με τα εκπαιδευτικά μέσα και τους εκπαιδευτικούς χώρους. Αν και ήταν γνωστό και κατανοητό ότι τα μέσα που χρησιμοποιούνται αλλά και ο χώρος όπου γίνεται το μάθημα παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διεξαγωγή μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας, εντοπίσαμε μικρές αλλά εξαιρετικά ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες οι οποίες μπορούν να δώσουν σημαντικές ποιοτικές νότες στη δουλειά μας. Σίγουρα, διαφάνειες, PowerPoint και άλλα εποπτικά μέσα έχουμε χρησιμοποιήσει οι περισσότεροι, όμως και πάλι μέσα από τη μελέτη του υλικού του εκπαιδευτικού προγράμματος (Τόμος III, Κεφ. 6, σ. 9-45) και την καθοδήγηση του εκπαιδευτή εκπαιδευτών, διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν πολλά σημεία στα οποία δεν είχε δοθεί η απαραίτητη προσοχή όπως είναι η μελετημένη και δομημένη με επιστημονικό υπόβαθρο, κατάρτιση και δημιουργία των διαφανειών (Piveteau J., 1999, σ. 77-82). Κάθε επισήμανση έχει τελικά τη σημασία της και η λεπτομέρεια προφανώς καθορίζει τη διαφορά μεταξύ του πολύ καλού και του άριστου.

Στα ίδια συμπεράσματα καταλήγουμε αν αναλογιστούμε τα όσα εξετάσαμε και μελετήσαμε σχετικά με τη χωροταξία της αίθουσας διδασκαλίας, τη γενικότερη χρήση εποπτικών μέσων και τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να τοποθετείται ο εκπαιδευτής σε έναν δεδομένο χώρο. Δεν ήταν λίγες οι φορές που διαπίστωσα πόσο λάθος τοποθέτηση είχα σε διάφορες εκπαιδευτικές συναντήσεις απέναντι στους εκπαιδευόμενους, αλλά και πόσο εύκολα θα μπορούσα να είχα λύσει με τρόπους πρακτικούς τη δυστροπία κάποιων αιθουσών. Αδιαμφισβήτητα, τα εποπτικά μέσα όπως είναι η χρήση πολυμέσων (βίντεο, μουσική) αποτελούν ευχάριστο τρόπο μάθησης και είναι ιδιαίτερα δημοφιλή από τους εκπαιδευόμενους (Jarvis P., 2004, σ. 201-203). Η χρήση τους όμως, πρέπει να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την εκπαιδευτική διαδικασία και το αντικείμενο του μαθήματος, να έχει γίνει σημαντική προεργασία από την πλευρά του εκπαιδευτή και να μην αποτελούν τον τρόπο για να περάσει ξεκούραστα, για τον εκπαιδευτή, κάποιο χρονικό διάστημα του μαθήματος.

Με την αλματώδη εξέλιξη της τεχνολογίας και τις δυνατότητες των ηλεκτρονικών υπολογιστών, στον τομέα των εκπαιδευτών Πληροφορικής, όπως είναι και ο γράφων, το εποπτικό μέσο, αν μπορούμε να αποκαλέσουμε έτσι τους Η/Υ, είναι ταυτόχρονα και το αντικείμενο διδασκαλίας. Μοναδικός συνδυασμός που δίνει απεριόριστες δυνατότητες στους εκπαιδευτές να χρησιμοποιήσουν λογισμικό, πολυμέσα και άλλες μεθόδους μέσω του Η/Υ και να συνδυάσουν για παράδειγμα τη χρήση κάποιου εκπαιδευτικού λογισμικού με την ανάπτυξη των δεξιοτήτων χρήσης ενός Η/Υ από τους εκπαιδευόμενους γενικότερα.

Ο βαθμός δυσκολίας τέτοιων εγχειρημάτων σαφώς είναι μεγαλύτερος από την πλευρά του εκπαιδευτή, όμως αξίζει τον κόπο αφού η βιωματική μάθηση (Jarvis P., 2004, σ. 108) αποτελεί μια από τις πιο αποτελεσματικές μεθόδους εκπαίδευσης ενηλίκων. Σε αυτό το σημείο, ξεπερνώντας τη λογική του «*τι μάθαμε στην εκπαίδευση εκπαιδευτών του ΕΚΕΠΙς*» και επιχειρώντας να επεκτείνω τους θεωρητικούς προβληματισμούς σχετικά με τη βιωματική μάθηση όπως αυτή εμφανίζεται στη βιβλιογραφία, τολμώ να εντάξω το παραπάνω παράδειγμα θεωρητικά στη βιωματική μάθηση, διαχωρίζοντάς το από την πρακτική άσκηση ως έννοια και πρακτική. Και τούτο διότι θεωρώ τη χρήση αυτή καθαυτή του Η/Υ από τον ίδιο τον εκπαιδευόμενο για να παρακολουθήσει ένα εκπαιδευτικό βίντεο, ως τον καλύτερο βιωματικό τρόπο για να μάθει να χρησιμοποιεί τον Η/Υ και να αναπτύξει εξοικείωση με τις πολυπληθείς λειτουργίες και τις απεριόριστες δυνατότητές του.

Ένα ακόμη πρόβλημα που πολύ συχνά αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτές κάθε αντικειμένου είναι ο ορθός προσδιορισμός της σχέσης μεταξύ διδασκόμενης ύλης και διαθέσιμου χρόνου. Το πρόβλημα εντοπίζεται σε κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης αλλά και σε κάθε εκπαιδευτική διαδικασία καθότι πολλές φορές είτε ο χρόνος δεν κρίνεται επαρκής, είτε η ύλη δεν είναι αρκετή για να καλύψει το διαθέσιμο χρόνο. Η λύση του προβλήματος έρχεται εύστοχα να δοθεί μέσα από το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών του ΕΚΕΠΙς (Τόμος III, Κεφ. 7, σ. 53-75). Αν θελήσουμε να συγκεντρώσουμε όλη την παρεχόμενη σχετική γνώση σε μια λέξη, τότε αυτή είναι η λέξη «*σχεδιασμός*». Συνοδοιπόρος του σχεδιασμού και τροχοδεικτικό συστατικό είναι η σωστή προετοιμασία του εκπαιδευτή για οποιαδήποτε εκπαιδευτική του προσπάθεια.

Μελετώντας τη βιβλιογραφία, που επενδύει το πρόγραμμα εκπαίδευσης, διαπίστωσα με έκπληξη το πόσο συγκροτημένα, ολοκληρωμένα και εμπεριστατωμένα ήταν προετοιμασμένη η εκπαιδευτριά του προγράμματος στις εκπαιδευτικές μας συναντήσεις. Η έκπληξη προφανώς προέρχεται από το γεγονός ότι μέσα από αυτή την άρτια προετοιμασία δίνεται το παράδειγμα και ο δρόμος που πρέπει να ακολουθήσει κάθε εκπαιδευτής ούτως ώστε να είναι συνεπής απέναντι στα χρονικά δεδομένα που αντιμετωπίζει και να αισθάνεται επιστημονικά επαρκής επί του αντικειμένου το οποίο καλείται να διδάξει.

Δεν είναι σκόπιμο στο σημείο αυτό να αναλυθούν τα χαρακτηριστικά, οι φάσεις και η μεθοδολογία του σχεδιασμού μιας εκπαιδευτικής ενότητας, πρέπει όμως να τονιστεί ότι ήταν ένα μοναδικό εργαλείο και εξαιρετική μέθοδος για να ανταπεξέλθουμε στις απαιτήσεις της δημιουργίας της μικροδιδασκαλίας των 15 λεπτών. Σε 15 λεπτά σίγουρα δεν υπάρχει «νεκρός» χρόνος που θα πρέπει να καλυφθεί με τη φλυαρία του εκπαιδευτή, αλλά δεν υπάρχει και χρόνος για χάσιμο ! Μόνο μια υποδειγματικά σχεδιασμένη διδασκαλία μπορεί να είναι τόσο περιεκτική και αποδοτική ώστε να μεταδώσει γνώση μέσα σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα.

Η πρόκληση για την επιτυχή έκβαση μιας τέτοιας διδασκαλίας ήταν μεγάλη και οφείλω να καταγράψω ότι προετοιμάστηκα πολύ πιο έντονα και ενδελεχώς από ότι θα το έκανα για μια διδασκαλία μεγαλύτερης διάρκειας, για παράδειγμα 45 λεπτών. Κάπου εδώ βρίσκεται ίσως και το πιο σημαντικό όφελος του προγράμματος. Η διαπίστωση του πόσο καλά και πλήρως μπορεί κανείς να παράσχει εκπαίδευση σε 15 λεπτά σωστά προετοιμασμένης διδασκαλίας οδηγεί ταυτόχρονα στο συμπέρασμα του πόσα λίγα μετέδιδε μέχρι τώρα σε 45 λεπτά χαλαρά προετοιμασμένης διδασκαλίας και πόσο πολύ τελικά μπορεί να βελτιωθεί κάθε εκπαιδευτής. Παράλληλα, διαπιστώνεται ότι μια σωστά σχεδιασμένη εκπαιδευτική ενότητα είναι πιο ξεκούραστη για τον εκπαιδευτή αλλά και πιο αποτελεσματική για τους εκπαιδευόμενους.

Φυσικά, παραπάνω δεν εννοείται ότι μέχρι τώρα δεν γινόταν προετοιμασία και σχεδιασμός, αλλά αναδεικνύεται η αξία της μεθόδου που προέρχεται από επιστημονική μελέτη και πολυετή εμπειρία. Τα βήματα σχεδιασμού, ο καθορισμός συγκεκριμένων στόχων, η οργάνωση του περιεχομένου, η κατάρτιση λεπτομερούς πλάνου, ο «προϋπολογισμός» χρόνου, η περιγραφή εκπαιδευτικών μεθόδων, μέσων, τάσεων και άλλα οδηγούν τελικά σε ένα ολοκληρωμένο, πλήρες, αποδοτικό και εντυπωσιακά επαρκή σχεδιασμό μιας διδακτικής ενότητας, το αποτέλεσμα της οποίας ικανοποιεί τον εκπαιδευόμενο για τη γνώση που λαμβάνει και τον εκπαιδευτή για την επάρκεια της δουλειάς του. Η τελική αξιολόγηση προφανώς δεν είναι δυνατόν να είναι εκ των προτέρων καθορισμένη, αλλά μέσω του ορθού σχεδιασμού ο εκπαιδευτής έχει την ηθική σιγουριά ότι έκανε ότι καλύτερο μπορούσε από την πλευρά του προκειμένου να ανταπεξέλθει στο έργο του.

Είναι προφανές ότι οι παραπάνω διαπιστώσεις και οι ενέργειες που απαιτούνται από την πλευρά του εκπαιδευτή ώστε να επιτευχθούν επαρκώς οι στόχοι της διδασκαλίας αλλά και ώστε να είναι πλήρως και κατάλληλα προετοιμασμένος απαιτούν κόπο, μεράκι και πολλές ώρες ενασχόλησης με το αντικείμενο της εκπαίδευσης. Η εμπειρία φυσικά παίζει τεράστιο ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και των

μεθόδων του εκπαιδευτή και μέσα από το πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών του ΕΚΕΠΙς δεν γυρεύουμε να δημιουργήσουμε την τέλεια ανθρώπινη εκπαιδευτική μηχανή. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχή έκβαση μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι πολλοί, ορισμένοι μάλιστα απροσδιόριστοι, άλλοι μη προβλέψιμοι και διάφορα αναπάντεχα περιστατικά μπορούν να ανατρέψουν τον καλύτερο σχεδιασμό. Αξίζει όμως να αναζητηθούν τρόποι και να μάθουμε μεθόδους που θα μας φέρουν πιο κοντά στον κατάλογο των Mockler και Noble (Jarvis P., 2004, σ. 255-256), που θα μας κάνουν γενικότερα καλύτερους εκπαιδευτές και θα μας διευκολύνουν να διαδραματίσουμε πιο ολοκληρωμένα το ρόλο μας. Η τελειότητα δεν μπορεί να επιτευχθεί καθότι συνεχώς οι θεωρητικές προσεγγίσεις της εκπαίδευσης εμπλουτίζονται και αναθεωρούνται, αυτό όμως που μπορεί να επιτευχθεί είναι το αίσθημα ικανοποίησης των εκπαιδευόμενων ότι έλαβαν από εμάς πραγματική, χρήσιμη γνώση την οποία έκαναν κτήμα τους και θα την εκμεταλλευτούν. Αυτή είναι και η ηθική ανταμοιβή του εκπαιδευτή για την οποία αξίζει να προσπαθεί συνεχώς να γίνει καλύτερος.

Δυστυχώς όμως η πραγματικότητα απέχει από τις ιδανικά διατυπωμένες πρακτικές των βιβλίων, όπως δραματικά διαφέρει τελικά και η θεωρία από την πράξη. Ακόμη και αν υποθέσουμε ότι έχουμε καταφέρει να πετύχουμε τον ιδανικό εκπαιδευτή να διδάσκει στο πιο πρόσφορο εκπαιδευόμενο κοινό, δεν μπορούμε πάντα να προεξοφλήσουμε ή να προδιαγράψουμε τα τελικά οφέλη και πρακτικά αποτελέσματα μιας τέτοιας διαδικασίας, κυρίως σε επίπεδο ενηλίκων. Αυτό συμβαίνει γιατί οι ενήλικες επιζητούν πρακτικά, χειροπιαστά αποτελέσματα στην καθημερινότητά τους μέσα από μια διαδικασία εκπαίδευσης η οποία δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι δεν είναι γενικευμένη προσφερόμενη παιδεία αλλά κατάρτιση. Ο ενήλικας καταρτίζεται διότι επιδιώκει μια καλύτερη εργασία, ένα καλύτερο μέλλον, ευμενή εξέλιξη της καριέρας του, επέκταση των οριζόντων του και γενικότερα ποιοτικές γνώσεις που θα του χρησιμεύσουν άμεσα και θα έχει ανταποδοτικό όφελος για τον ίδιο και την οικογένειά του. Πέρα από κάποιες συγκεκριμένες κατηγορίες ενηλίκων που επιδιώκουν τη δια βίου εκπαίδευση για προσωπική τους ολοκλήρωση και ικανοποίηση, η προσδοκία της πλειοψηφίας είναι η καλύτερη επαγγελματική τους κατάρτιση που θα τους καταστήσει ισχυρούς μέσα στο έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον της εποχής μας και θα τους εξασφαλίσει τα εφόδια για να ανταπεξέλθουν στις αυξημένες επαγγελματικές απαιτήσεις της εκάστοτε εργασίας τους.

Εδώ εμφανίζεται λοιπόν άλλο ένα σημαντικό θέμα που απασχολεί όλους όσους εμπλέκονται στην εκπαίδευση ενηλίκων. Η σύγχρονη κοινωνία μας και η υπερπληροφόρηση που έχει δημιουργήσει η τεχνολογική πρόοδος έχουν οδηγήσει ακόμα και τους ανήλικους μαθητές να ρωτούν πολλές φορές στην αίθουσα *«που θα μου χρησιμεύσει αυτό ;»*. Εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς ότι τέτοιου τύπου ερωτήσεις και ανησυχίες έχουν σε μεγαλύτερο βαθμό οι ενήλικες και μάλιστα πιο συνειδητοποιημένες και βασισμένες σε εύλογα επιχειρήματα. Και αν για τον ανήλικο η απάντηση είναι εύκολη, για τον ενήλικο χρειάζονται αποδείξεις, στοιχειοθετημένα επιχειρήματα και το κυριότερο, μια εμπεριστατωμένη άποψη και διαβεβαίωση ότι αυτό που μαθαίνει μπορεί όντως να του χρησιμεύσει τόσο στην καθημερινότητά του όσο και στην εργασία του. Ανυψώνοντας το θέμα στην πλέον πραγματική του διάσταση, καταλήγουμε να αναζητούμε τους δεσμούς μεταξύ της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης. Μια προσπάθεια

για τη σύνδεση αυτή γίνεται μέσω της διαδικασίας της πρακτικής άσκησης (Τόμος III, Κεφ. 8, σ. 85-124) που αποτελεί διαδικασία ακόμη και στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και μάλιστα προαπαιτούμενο στοιχείο για την κτήση του πτυχίου σε όλα τα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και σε αρκετά Ανώτατα Πανεπιστημιακά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Αυτό και μόνο το γεγονός δείχνει ότι η πρακτική άσκηση είναι ένας άριστος τρόπος για την εμπέδωση, την εξέλιξη και την εφαρμογή των αποκτώμενων γνώσεων και αν σχεδιαστεί και πραγματοποιηθεί σωστά μπορεί να αποδειχθεί σημαντικότερη της εκπαίδευσης με την έννοια της διδασκαλίας.

Σε αρκετές περιπτώσεις μπορεί μάλιστα να αποτελέσει και το πρόκριμα για την κατάληψη μιας θέσης εργασίας καθώς ξεδιπλώνει όλες τις δεξιότητες και γνώσεις του ασκούμενου, διαδικασία που είναι ιδιαίτερα επιθυμητή από την εργοδοσία σε κάθε τομέα. Δεν πρέπει να λησμονήσουμε τόσο τις περιόδους δοκιμαστικής υπηρεσίας που εφαρμόζονται στο δημόσιο τομέα στη χώρα μας, όσο και τις έντονες αντιδράσεις που σημειώθηκαν πρόσφατα σε ευρωπαϊκό επίπεδο σχετικά με την πιθανολογούμενη νομοθετημένη δοκιμαστική περίοδο των 2 ετών στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, με πιο έντονες τις αντιδράσεις στη Γαλλία. Είναι σαφές ότι η πρακτική άσκηση στο τέλος ή κατά τη διάρκεια κάποιου εκπαιδευτικού προγράμματος μπορούν να δώσουν στον εκάστοτε εργοδότη μια ευκρινή και χρησιμότητα εικόνα σχετικά με τις ικανότητες και το επίπεδο του ασκούμενου με προοπτική την επί συμβάσει είτε ορισμένου, είτε αορίστου χρόνου εργασία.

Αυτό όμως δεν είναι αρκετό. Ναι μεν τα πλεονεκτήματα της πρακτικής άσκησης είναι πολλά και σημαντικά, δεν αρκούν όμως για να εδραιώσουν και να προβάλλουν τη σύνδεση της κατάρτισης με την απασχόληση. Το συμπέρασμα αυτό εξάγεται ύστερα από τη μελέτη του σχετικού κεφαλαίου του εκπαιδευτικού υλικού του προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών (Τόμος III, Κεφ. 9, σ. 129-143), που καταδεικνύει την αξία της σύνδεσης της επαγγελματικής κατάρτισης με την απασχόληση, περιγράφοντας το αντίστοιχο θεσμικό πλαίσιο και τις δέσμες μέτρων που εφαρμόζονται ιδιαίτερα στα ΚΕΚ (Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης). Το τι πρέπει να γίνει ή τι γίνεται ήδη από την πλευρά των ΚΕΚ, του ΟΑΕΔ και άλλων φορέων διαφαίνεται στο εκπαιδευτικό υλικό, έχει ιδιαίτερη σημασία όμως ο σχετικός ρόλος του εκπαιδευτή.

Μελετώντας το σχετικό υλικό, οφείλω να υπογραμμίσω το σημαντικό ρόλο που αποικτά και ο εκπαιδευτής με βάση τα όσα αναφέρονται και που με ικανοποίηση διαπίστωσα ότι η προσωπική μου εκπαιδευτική στρατηγική εναρμονίζεται πλήρως με αυτό τον ιδιαίτερο ρόλο που πολλοί εκπαιδευτές «ξεχνούν» ή αποποιούνται στην εκπαιδευτική τους πρακτική. Ακόμα δε περισσότερο στο γνωστικό αντικείμενο της Πληροφορικής, ο εκπαιδευτής έχει πεδίο λαμπρό και εξαιρετικά εργαλεία ώστε να μάθει στους εκπαιδευόμενους πως θα αναζητήσουν εργασία μέσω του διαδικτύου, πως θα συντάξουν ένα εμφανίσσιμο βιογραφικό σημείωμα με τη χρήση για παράδειγμα του κειμενογράφου Microsoft Word και πως θα μπορέσουν να εκμηδενίσουν τις αποστάσεις με τη χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αυξάνοντας δραματικά τις επιλογές τους για αποστολή βιογραφικών σημειωμάτων. Παράλληλα ως εκπαιδευτής Πληροφορικής συχνά προσπαθώ να δείξω στους εκπαιδευόμενους ότι η Πληροφορική είναι

ένα ποικιλόμορφο εργαλείο που μπορούν να χρησιμοποιήσουν σε κάθε έκφραση της οποιασδήποτε επαγγελματικής δραστηριότητας. Είναι γνωστό άλλωστε ότι πλέον σχεδόν σε κάθε επάγγελμα η Πληροφορική και οι τεχνολογίες επικοινωνιών μπορούν να δώσουν κρίσιμη ώθηση και λύσεις.

Επίσης σημαντικά θεωρώ την επαγγελματική εμπειρία και τα σχετικά βιώματα του ίδιου του εκπαιδευτή, ο οποίος μπορεί να λειτουργήσει όχι με τρόπο διδασκαλικό αλλά με διάθεση ανάλυσης και προβολής επιτυχημένων προσωπικών πρακτικών του στην επαγγελματική του δραστηριότητα, προσεγγίζοντας ταυτόχρονα τις προσδοκίες των εκπαιδευόμενων αλλά και προσγειώνοντας πολλές φορές τις υπερβολικές τους αξιώσεις σχετικά με τα οφέλη που θα αποκομίσουν επαγγελματικά από μια εκπαιδευτική διαδικασία με αντικείμενο την Πληροφορική. Είναι γεγονός ότι κάποτε η γνώση χειρισμού Η/Υ και λογισμικού αποτελούσε ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα, πλέον όμως αποτελεί κάτι το προαπαιτούμενο στην αγορά εργασίας και αυτονόητη δεξιότητα του υποψηφίου εργαζομένου.

Σε γενικές γραμμές οι απόψεις μου για την επαγγελματική κατάρτιση ενισχύθηκαν με επιχειρήματα και ευθυγραμμίστηκαν πλήρως με όσα μελετήθηκαν και ιδιαίτερα με όσα αναφέρει ο Jarvis αναλύοντας τη σχέση εκπαίδευσης και αγοράς αλλά και παρουσιάζοντας τις πολιτικές που ακολουθούνται σχετικά με τα πιστοποιητικά κατάρτισης (Jarvis P., 2004, σ. 302-311). Πάγια θέση μου αποτελεί η απαίτηση της δημιουργίας ισχυρών φορέων παροχής ποιοτικών και έγκυρων πιστοποιητικών που θα αποτελούν πραγματικό εφόδιο για τον εκπαιδευόμενο και όχι ένα ακόμα χαρτί στον προσωπικό του φάκελο που θα φέρει μια τυπική υπογραφή και δεν θα του παρέχει μια ουσιαστική πιστοποίηση. Φυσικά για να συμβεί κάτι τέτοιο πρέπει να γίνει πολλή δουλειά τόσο σε θεσμικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο σχεδιασμού προγραμμάτων κατάρτισης που θα συνδέονται ακόμα πιο ισχυρά με την αγορά εργασίας και τις σύγχρονες απαιτήσεις.

Όσα αναφέρθηκαν παραπάνω δημιουργούν εύλογους προβληματισμούς σε κάποιον εκπαιδευτή σχετικά με τις επιδόσεις, το ρόλο και την αποτελεσματικότητά του. Σαφώς και κανείς μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών του ΕΚΕΠΙς δεν θα πρέπει να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν πρέπει να φέρει την ιδιότητα του εκπαιδευτή επειδή πιθανώς δεν εφαρμόζει πλήρως όσα μελετήθηκαν και όσα θεωρητικά αναπτύσσονται στην πλούσια σχετική βιβλιογραφία.

Αντιθέτως, ο εκπαιδευτής οφείλει να γίνει καλύτερος, να αναζητήσει τρόπους βελτίωσης και ένας σημαντικός αριθμός εκπαιδευτών να απεμπολήσει το «στραβισμό του εκπαιδευτή» που οδηγεί εξ ορισμού σε φαινόμενα ναρκισσισμού (Piveteau J., 1999, σ. 179). Για να επιτευχθεί αυτό υπάρχει ένας και μοναδικός τρόπος που μάλιστα αναπτύσσεται στη βιβλιογραφία της εκπαίδευσης ενηλίκων και επιβάλλεται πλέον από τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Ο τρόπος αυτός είναι η αξιολόγηση και οι λόγοι για τη διεξαγωγή της συνοψίζονται άφογα από τον Rogers (Rogers A., 1999, σ. 294).

Πέρα όμως από τις διάφορες μεθόδους αξιολόγησης από όποιους και αν εφαρμόζονται η σημαντικότερη αρετή κατά την άποψή μου για έναν εκπαιδευτή είναι η ικανότητα να αξιολογεί τον εαυτό του και να έχει τη διάθεση και την αξίωση να προβεί σε αυτή την αξιολόγηση ο ίδιος με το σκεπτικό να βελτιώσει τη δουλειά του και την απόδοσή του. Πολλές φορές οι εκπαιδευτικοί αντιδρούν απέναντι σε

διάφορες πρακτικές αξιολόγησης προβάλλοντας διάφορα προσχήματα με κυριότερο εκείνο της αδικίας που πιθανώς εισάγει σε μια τέτοια διαδικασία ο ανθρώπινος παράγοντας, τα προσωπικά συμφέροντα και άλλα περισσότερο ή λιγότερο σοβαρά στοιχεία. Στην πραγματικότητα οι περισσότεροι αρνούνται την αξιολόγηση φοβούμενοι τα αποτελέσματά της γιατί λανθασμένα θεωρούν ότι πρέπει να αποκομίζουν μόνο θετικές κριτικές και σχόλια.

Δεν είναι ντροπή να μην είσαι ο καλύτερος.

Ντροπή είναι να μην επιθυμείς να γίνεις καλύτερος και να μην έχεις την προσδοκία να είσαι εσύ ο καλύτερος χωρίς να γίνεσαι δούλος μιας τέτοιας προσδοκίας. Για το λόγο αυτό η αυτοαξιολόγηση αν γίνεται συνειδητά και καλοπροαίρετα αποτελεί τον πιο σωστό δρόμο προς την ολοκλήρωση ενός εκπαιδευτή και τη συνεχή βελτίωσή του.

Εν κατακλείδι, διαπιστώνεται ότι αυτό ακριβώς είναι το βήμα, η μέθοδος, η διαδικασία, ο τρόπος για να γίνουμε καλύτεροι και πιο χρήσιμοι εκπαιδευτές και όχι για να γίνουμε τέλειοι καθότι το τέλειο μπορεί μονάχα να περιγραφεί στη βιβλιογραφία αλλά ακόμα και εκεί ο καθορισμός του τέλειου βρίσκεται υπό έρευνα (Jarvis P., 2004, σ. 323).

~ Τέλος ~

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Noye D., Piveteau J., Πρακτικός οδηγός του εκπαιδευτή, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα, 1999 (1^η εκδ.).
- Jarvis P., Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση - Θεωρία και πράξη, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα, 2004.
- Rogers Al., Η εκπαίδευση Ενηλίκων, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 1999 (1^η εκδ.)
- Εκπαιδευτικό υλικό για τους εκπαιδευτές θεωρητικής κατάρτισης, Τόμος I.
- Εκπαιδευτικό υλικό για τους εκπαιδευτές θεωρητικής κατάρτισης, Τόμος III.